

פתח דבר

שאלת ההתקבלות של חיבור זה או אחר ניתנת לעתים למענה הולם, ולעתים היא נותרת חידה. פרשנות לספר מימי הביניים מעידה על הוקרתו ועל ערכו בעיניהם של בני התקופה של הפרשן. כזה הוא הספר יסוד מורא של ר' אברהם אבן עזרא, שזכה לעמוד במוקד עיונו של ר' מרדכי בן אליעזר כומטינו. אמנם לא היה חיבור זה פופולרי כמו פירוש התורה של אבן עזרא, שחכמים רבים ראו זכות וחובה לפרשו, או כמו מורה הנבוכים, שנתפרש בידי רבים. אולם הערכתו ועמלו של אינטלקטואל יהודי ביזנטי חשוב כמו כומטינו מלמדים בדיעבד על מעלתו של יסוד מורא. המעתיק של פירוש הכוזרי לר' שלמה בן יהודה מלוניל, שהתחבר בראשית המאה החמש עשרה, כינה אותו 'פירוש קדמון על ספר הכוזרי'. כך אף כיניתינו אנוכי במהדורה שפרסמתי בשנת תשס"ז. על כן נטלתי חירות לעצמי לכנות אף מהדורה זו לפירושו של כומטינו, שנתחבר באמצע המאה החמש עשרה, בשם 'פירוש קדמון על ספר יסוד מורא'.

כבר עמדו מהדירי חיבורים על היותה של מלאכת הההדרה חסרת הילה המאפיינת את המונוגרפיות. אולם האבסורד המאפיין את חקר ההגות היהודית בימי הביניים, דהיינו העובדה שחלק גדול מהחיבורים נותרו בכתבי יד וספונים מעיני החוקרים והמעיינים, מחייב הידרשות למלאכה זו.

תודתי לשורה של עמיתים שחלקו עמי את אוצר הידע שלהם, ובתוכם הפרופסורים טוני לוי וגד פרוידנטל וד"ר שלמה סלע, שבהירות מחשבתו ואורך רוחו היו לעזר רב. פרופ' אוריאל סימון התיר לי באדיבותו להשתמש בטקסט של יסוד מורא מתוך המהדורה שהוציא לאור עם ד"ר יוסף כהן, ועל הניקוד שלו הופקדה רחל קאהן. בן ציון אשל סייע לי בחלק מהעסקת הטקסט. פרופ' אפרים חזן אף הוא היה לעזר רב. אברהם בן אמתי שקד על העריכה הלשונית, וזכות גדולה היא זו. שיתוף הפעולה רב השנים בינינו הוא מקור להשראה ולהפריה הדדית. אחרונים חביבים, אנשי בית ההוצאה של אוניברסיטת בר-אילן בניצוחה של מרגלית אבישר, עמלו כהרגלם להוציא כלי נאה. יבואו כולם על התודה והברכה.